

5. Demchenko, I. I., Pichkur, M. O., & Blyzniuk, T. O. (2009). *Tvorchyi rozvytok uchniv pochatkovoї shkoly zasobamy obrazotvorchoho mystetstva [Creative development of primary school students by means of fine arts]*. Kyiv: Omdia. [in Ukrainian].
6. Kuznetsov, A. M. (n.d.). Kolektyvni zaniattia v dynamichnykh hrupakh. Maister-klas [Collective classes in dynamic groups. Master class]. *uk-ua.vedavrat.org*. URL: <http://uk-ua.vedavrat.org/Jyotish/11598/collective-learning-method-kolektyvnyi-metod-navchannia-ksv>. [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Metodyka vykhovannia kolektyvu [Methods of team building]*. (Vols. 1-5), (Vols. 4). Kyiv: Rad. Shkola. [in Ukrainian].
8. Tekhnolohiia riznorivnevoho navchannia [Technology of multi-level learning]. *stud.com.ua*. URL: http://stud.com.ua/46463/pedagogika/tehnologiya_riznorivnevoho_navchannya
9. Yakymenko, Yu. (2020). Orf-pedahohika: intehratsiia muzychnoho mystetstva z inshymy navchalnymy dystsyplinamy [Orf-pedagogy: integration of musical art with other academic disciplines]. *Uchytel pochatkovoї shkoly – Primary school teacher*, 2, 14-17. [in Ukrainian].
10. Savchenko, O. Ia. (2012). *Dydaktyka pochatkovoї osvity [Didactics of primary education]*. Kyiv: Hramota. [in Ukrainian].
11. Sydorenko, S. V. (2017). Intehrovani uroky – vazhlyva skladova aktyvnoho rozvytku tvorchoi osobystosti molodshoho shkoliara [Integrated lessons – an important component of the active development of the creative personality of the younger student]. *Formuvannia tvorchoi osobystosti v umovakh kompetentnisnoi osvity – Formation of a creative personality in the conditions of competence-based education: Proceedings of the collection of scientific and methodological articles of the Department of Primary Education of KSPU*. (Vols. 10), (pp. 43-47). Kryvyi Rih: KDPU. [in Ukrainian].
12. Yankovska, I., & Podusevska, O. (2019). Kolektyvna tvorcha spivpratsia molodshykh shkoliariv na urokakh obrazotvorchoho mystetstva [Collective creative cooperation of junior schoolchildren at the lessons of fine arts]. Proceedings from: *IV Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsia z mizhnarodnoiu uchastiu «Aktualni problemy pedahohichnoi osvity: yevropeiskyi i natsionalnyi vymir» – IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation «Actual problems of pedagogical education: European and national dimension»*. Lutsk: PP Ivaniuk V.P. [in Ukrainian].
13. Kozlova, N. M. (2020). Intehrovana vzaiemodiia subiektiv osvitnoho protsesu – shliakh do osobystoi samorealizatsii vchyteliv i uchniv [Integrated interaction of subjects of the educational process – a way to personal self-realization of teachers and students]. Proceedings from: *Druhii Vseukrainskii naukovo-praktychnii onlain-forumu «Innovatsiini transformatsii v suchasni osviti: vyklyky, realii, stratehii» – Second All-Ukrainian Scientific and Practical Online Forum «Innovative transformations in modern education: challenges, realities, strategies»*. Kyiv: Natsionalnyi tsentr «Mala akademiia nauk Ukrainy». [in Ukrainian].

Отримано редакцією 23.03.2023 р.

УДК 373.3.091

DOI: 10.31376/2410-0897-2023-2-52-240-247

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Плугіна Альона Петрівна

доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: alenaplugina@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6463-4553

У статті обґрунтовано застосування віртуальних екскурсій як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів. Розглянуто особливості й можливості розвитку в них пізнавальних інтересів. Визначено, що екскурсія є формою організації освітнього процесу, яка дає можливість проводити спостереження, безпосередньо вивчати різні предмети, явища і процеси в природних або штучно створених умовах. Схарактеризовано необхідність запровадження віртуальних екскурсій як регулярних загальнопізнавальних та розвивальних уроків, що мають пізнавальне і виховне значення, конкретизують, поглиблюють і розширюють знання учнів. На екскурсіях молодші школярі перевіряють на практиці теоретичні знання і трансформують їх в уміння та навички. Визначено, що віртуальні екскурсії забезпечують реалізацію дидактичного принципу зв'язку теорії з практикою, вони є ефективною формою організації освітньої діяльності і в цьому сенсі виконують низку істотних дидактичних функцій: за допомогою екскурсій реалізується принцип наочності навчання; вони дозволяють підвищувати науковість навчання і зміцнювати його зв'язок із життям, із практикою; відіграють важливу роль у професійній орієнтації учнів на подальшу трудову діяльність. Віртуальні екскурсії зміцнюють свідому дисципліну молодших школярів, розвивають у них самостійність, відповідальність і працьовитість.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, екскурсії, віртуальні екскурсії, молодші школярі.

Постановка проблеми. Процес модернізації сучасної освітньої діяльності зорієнтований на зміни в системі його цілей. Сьогодні на перший план висувається розвивальна функція, становлення і розвиток особистості молодшого школяра. Сформованість в учнів потреби й здатності до самостійного здобуття знань, безперервного навчання та саморозвитку – одне зі стратегічних завдань сучасної української школи.

Його вирішення неможливе без формування у кожного учня стійких мотивів навчання, пізнавального інтересу, постійного прагнення до пізнання, від цього будуть залежати успіхи у навчанні.

Екскурсія – досить поширена форма пізнавально-освітньої роботи із молодшими школярами, із її допомогою досягаються різноманітні педагогічні цілі. На сучасному етапі реформування початкової школи необхідно, щоб екскурсії перетворювалися на регулярні загальнопізнавальні та розвивальні заняття. Ця робота важлива не лише в урочний час, а й з групами продовженого дня, де екскурсії призначені також для активного відпочинку молодших школярів після уроків.

Віртуальна екскурсія є формою організації освітнього процесу, яка дає можливість проводити спостереження, безпосередньо вивчати різні предмети, явища і процеси в природних або штучно створених умовах. Вони мають значне пізнавальне і виховне значення, конкретизують, поглиблюють і розширюють знання учнів. На екскурсіях учні перевіряють на практиці теоретичні знання і трансформують їх в уміння й навички.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Віртуальну екскурсію як один із сучасних методів навчання охарактеризовано у працях Є. Александрової, Н. Білоусової, Є. Голанта, В. Голубкова, Т. Гордієнко, Ю. Кулінки, П. Підкасистого, І. Підласого, Л. Середи й ін.

Особливості створення та проведення віртуальних екскурсій за допомогою використання сервісів Google досліджувала у своїх працях О. Подліняєва [6]. На думку вченої, потреба у використанні дистанційної форми освіти, а відповідно і віртуальних методів навчання, зумовлена насамперед процесами глобалізації та інформатизації сучасного суспільства. Саме тому віртуальні методи навчання загалом і екскурсії зокрема, є надзвичайно актуальними на всіх етапах освітнього процесу.

Педагогічна наука та практика накопичили значний досвід використання методів, прийомів та організаційних форм, що активізують пізнавальні можливості молодших школярів. Значний внесок у вирішення означеної проблеми внесли психологи та педагоги: Л. Ананьєв, Ю. Бабанський, Л. Божович, Л. Виготський, М. Данилов, В. Загвязинський, І. Лернер, М. Махмутов, П. Морозова, С. Рубінштейн, Г. Щукіна й ін.

Пізнавальний інтерес є одним із найважливіших мотивів у навчанні молодших школярів. Він є компонентом зорієнтованості учнів на предмети та явища навколишньої дійсності, прагнення до нових знань. Ще К. Ушинський зазначав, що саме інтерес відіграє важливу роль у процесі навчання, він писав, що цікавість є основним внутрішнім механізмом успішного навчання [3].

З метою збереження життя і здоров'я здобувачів освіти під час проведення освітніми закладами, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України, та органами управління освітою розроблено «Інструкцію щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю», яку затверджено наказом Міністерства освіти і науки України та зареєстровано в Міністерстві юстиції України [5].

Родоначальник віртуальної психології Н. Носов виділяє такі ознаки віртуальної екскурсії: змістовність, актуальність, автономність та інтерактивність, у своїх публікаціях психолог відзначає, що її використання несе не лише технічне втілення, а й фізичне і психологічне. Об'єктом віртуальної психології, зазначає вчений у своїй монографії «Психологічні віртуальні реальності», є система «людина – віртуальна реальність». У першому розділі монографії описується концепція психологічних віртуальних реальностей. У другому розділі своєї роботи «Експерименти з віртуальними подіями» автор розглядає кілька типів віртуальних подій та явищ.

Відзначимо роботу сучасних західних культурологів А. Крокера та М. Вайнштайна «Віртуальні реальності та сучасний світ», де автори роблять акцент на віртуальну філософію та способи застосування віртуального підходу до соціальних явищ.

Формулювання мети статті. Метою пропонованої статті є обґрунтування особливостей застосування віртуальних екскурсій як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Виклад основного матеріалу (з повним обґрунтуванням отриманих результатів). Головна дидактична мета екскурсій – формування нових знань шляхом безпосередніх спостережень за природними, соціальними об'єктами і явищами, залучення молодших школярів до дослідницької діяльності: аналізу й порівняння властивостей об'єктів, явищ, їх закономірностей з метою узагальнення інформації, пізнання навколишнього світу.

Екскурсії забезпечують реалізацію дидактичного принципу зв'язку теорії з практикою. Вони є ефективною формою організації освітньої діяльності і в цьому сенсі виконують низку істотних дидактичних функцій: за допомогою екскурсій реалізується принцип наочності навчання, оскільки під час їх проведення учні безпосередньо знайомляться із досліджуваними об'єктами та явищами; екскурсії дозволяють підвищувати науковість навчання і зміцнювати його зв'язок з життям, із практикою; екскурсії відіграють важливу роль у професійній орієнтації учнів на подальшу трудову діяльність і ознайомленні їх з

умовами та результатами діяльності працівників різноманітних сфер. Вони дають можливість поєднати методи і прийоми навчання і наукового дослідження.

Екскурсії сприяють формуванню і розвитку здібностей і навичок учнів:

- орієнтуватися в навколишній дійсності;
- спостерігати, робити висновки, узагальнення;
- комунікувати, взаємодіяти з іншими учасниками освітнього процесу;
- самостійно знаходити інформацію, користуватися нею в теоретичному і практичному пізнанні навколишньої дійсності;
- спільного та індивідуального прийняття рішень й ін.

Є певні особливості проведення віртуальних екскурсій для молодших школярів: захід має бути не лише цікавим, а й пізнавальним; учитель має продумати наперед скласти план. Вони сприяють формуванню пізнавального інтересу, збагачують комунікативні здібності молодших школярів, розвивають уміння пристосовуватися до певного середовища, кмітливості у вирішенні нестандартних завдань, допомагають учням соціалізуватися і головне – пізнати навколишню дійсність.

Тема, зміст екскурсії визначаються відповідно до програмових вимог навчального предмету, їх розкриття здійснюється засобами інформаційного повідомлення, евристичної бесіди, розв'язання проблемної ситуації, дискусії, створення проєкту, відповідно до пізнавальних інтересів і можливостей молодших школярів. Віртуальна екскурсія як форма освітньої діяльності є однією із ефективних форм використання інноваційних технологій у освіті. Така форма проведення уроку універсальна і може бути використана практично в кожному навчальному предметі [1].

Слово «екскурсія» латинського походження і в перекладі означає відвідування будь-якого місця або об'єкта з метою його вивчення. Тобто екскурсія – це форма організації освітнього процесу, за якої учні сприймають і засвоюють знання шляхом переміщення до місця розташування досліджуваних об'єктів (природи, підприємств, установ, історичних пам'яток тощо) та безпосереднього ознайомлення з ними. Екскурсія знаходиться в тісному взаємозв'язку із освітою, адже її освітній потенціал давно відомий учителям, що спирається на принцип наочності.

Екскурсії зародилися наприкінці XVIII – на початку XIX століття як засіб навчання, що сприяє розвитку спостережливості, навичок самостійної роботи в молодших школярів. Вони вводилися у освітній процес видатними педагогами Західної Європи, які заперечували схоластику у викладанні. Протягом XIX століття екскурсії поступово стають незамінною частиною освітнього процесу в школі. Багато вчених-дидактів (П. Підкасистий, І. Підласий, С. Голант, В. Голубков й ін.) застосовували екскурсії як одну із форм навчальної діяльності.

Відтак, екскурсія є формою організації навчання, за якої знання сприймаються та засвоюються шляхом виходу до місця розташування досліджуваних об'єктів та безпосереднє ознайомлення із ними. У рамках навчання екскурсія дозволяє сформувати, узагальнити та систематизувати нові знання, а також є умовою для розкриття практичних умінь та умінь дослідницького характеру. Правильно підготовлені з методичної точки зору екскурсії дозволяють значно розширити та оновити отримані під час уроків знання, а також закріпити їх є одним із найефективніших способів засвоєння нових знань [3].

Особливе місце в сучасній педагогіці займають віртуальні екскурсії, яким нині приділяється значно більше уваги із запровадженням дистанційного навчання. Учена Є. Александрова поняття «віртуальна екскурсія» трактує як організаційну форму навчання, що характеризується віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (міст, парків, музеїв, вулиць й ін.) із метою створення умов для їх спостереження учнями та збору необхідної інформації.

Поняття «віртуальний» походить від англійського слова virtual – схожий, подібний. Перші віртуальні музеї почали розміщуватись в інтернеті у 90-ті роки. Це були невеликі сайти з інформацією безпосередньо про сам музей, про його розташування та режим роботи. Надалі сайти вдосконалювалися, на їх сторінках починають з'являтися віртуальні експозиції. Більшість музеїв розміщували кілька віртуальних експозицій та групували їх у віртуальні екскурсії. У наші дні кількість та глибина відібраного матеріалу, що отримується через інтернет, постійно зростає, не виключено, що вже через кілька років кожен музей зможе похвалитися своєю віртуальною екскурсією.

Дослідниця Ю. Кулінка описує віртуальну екскурсію як набір панорамних фотографій, при цьому перехід від однієї панорами до іншої здійснюється шляхом активної зони або точки переходу, що розташовуються на зображенні та з обов'язковим урахуванням плану віртуального туру. Показ зображень може доповнюватися озвучуванням та фоновою музикою, а за потреби можуть виводитися на екран відеоролики, фотографії, супроводжуватися поясненням, контактною інформацією й ін. [4].

Інша вчена, О. Подліняєва, характеризує віртуальну екскурсію як організаційну форму навчання, що суттєво ризниється від звичайної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів. Проводиться вона із метою створення умов для самостійного спостереження для отримання нової

інформації про певні факти, події чи явища. До переваг дослідництва відносить її доступність, наочність і можливість повторно переглядати [7].

Виходячи із характеристик віртуальної екскурсії вченими, можемо стверджувати, що саме цей вид організації навчання молодших школярів дає можливість відвідувати найвідоміші музеї України та світу як на уроках, так і в позаурочний час. Зайшовши у віртуальний простір певного музею, молодші школярі можуть здійснити прогулянку по залах за допомогою навігатора, зблизька переглядати експонати, оцінити зміст та ідею експозиції, розповісти свої враження, ознайомитися із різними видами та жанрами мистецтва, досягненнями вчених та дослідників у сфері техніки та науки, історичні пам'ятки, документи й ін.

Для учнів початкових класів можна застосовувати віртуальні екскурсії за допомогою додатка Google Arts and Culture для оволодіння молодшими школярами очікуваними результатами навчання. Окремим видом роботи варто виокремити післяекскурсійну роботу із учнями, що передбачає різноманітні методи та форми роботи. Залежно від вікових особливостей молодших школярів, до них можна віднести створення фотоальбомів коментарів до окремих елементів теми уроку, навчальні проекти на основі побаченого, виготовлення стендів, усних монологічних висловлювань (опису, міркування, розповіді), інсценізація побаченого, створення власних текстів на основі побачених результатів, виготовлення виробів, розроблення тематичних плакатів, словників-довідників, ілюстрування побаченого, створення медіатекстів на основі побаченого. Важливе також розуміння значення медіатекстів, що є основою музейного осередку та формування вмінь працювати із ними: візуальні (текст, фотографія, малюнок), аудіальні (музичні твори, аудіогіди), аудіовізуальні (телебачення, анімація, кіно, інтернет).

Віртуальні екскурсії справляють на учнів сильне емоційне враження, що позитивно позначається на підвищенні мотивації до вивчення шкільного предмету. Методично продумані завдання із використанням означених екскурсій розвивають увагу та пам'ять молодших школярів [8]. Віртуальна екскурсія є інноваційною формою освітньої діяльності, спрямована на отримання предметних знань та на формування комунікативних, пізнавальних, регулятивних навчальних дій, сприяє підвищенню інтересу до предмету [1].

Екскурсії супроводжують нас по життю, будучи вчителем і дотримуючись правила: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Освітній потенціал віртуальних екскурсій великий: лише освітні екскурсії допомагають піростаючому поколінню підвищити свій інтелектуальний рівень, розвинути спостережливість. Вони є комплексною формою освітньої діяльності, надають широкі можливості для комплексного використання методів навчання, допомагають учням і вчителям поглибити свої знання, допомагають інформувати учнів насамперед про наукові досягнення і визначні місця, а також є ефективним засобом виховання та формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Тому використання екскурсій має велике значення у вивченні природи, вихованні патріотизму та культурних цінностей інших країн.

Екскурсії мають велике виховне значення. К. Ушинський зазначає, що красиві пейзажі мають великий виховний вплив на розвиток піростаючого покоління, але важко змагатися із впливом учителя, і що лише один день, проведений учнем у красивому і визначному місці, вартий тижнів, проведених за партою, стверджував він.

Віртуальні екскурсії – це уявні відвідування об'єктів, що вивчаються, із використанням сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, що розширюють кругозір молодших школярів, розвивають спостережливість, уміння помічати і цінувати дрібниці, формують практичні навички та вміння орієнтуватися у всесвіті. Виховна цінність екскурсій полягає у спостереженні взаємозв'язку та взаємозалежності світу, що закладає основи матеріалістичного світогляду учнів, викликає інтерес та любов до рідного краю, розвиває навички роботи в команді.

Віртуальна екскурсія на сьогодні є однією із найефективніших способів отримання інформації, оскільки саме вони створюють в учнів повне, яскраве, емоційне подання матеріалу, що засвоюється. Віртуальна екскурсія є мультимедійною фотопанорамою, що включає відео, аудіо, графіку, текст і посилання, але на відміну від відео, віртуальні екскурсії мають інтерактивність. Так у ході діяльності можна наблизити або віддалити певний об'єкт, озирнутися на всі боки, розглянути деталі будь-якого інтер'єру, це можна робити в різному темпі та порядку. Завдяки високому ступеню наочності та інтерактивності віртуальні екскурсії викликають великий інтерес в учнів.

Віртуальна екскурсія має свої переваги перед звичайною екскурсією:

- 1) Не залишаючи навчального класу, можна ознайомитися із об'єктами, розташованими за межами міста, області і навіть країни.
- 2) За урок можна відвідати кілька місць: музеїв, міст, континентів.
- 3) Допомога у оволодінні учнями наукових знань.
- 4) Доступність, наочність, можливість неодноразового перегляду.
- 5) Опанування навичок спостереження та аналізу.

Уроки-екскурсії можна розділити за кількома критеріями: тематичні, які включають одну чи кілька тем курсу, і комплексні, що спираються на зміст взаємопов'язаних тем двох чи кількох навчальних предметів.

У рамках використання віртуальної екскурсії матеріал можна викладати у хронологічній, тематичній чи тематико-хронологічній послідовності. Під час складання тексту необхідно звернути увагу на його стислість, чіткість формулювань, зрозумілість фактичного матеріалу, літературну мову. Матеріал розміщується відповідно до підготовлених об'єктів, і має логічний поділ на частини. У зв'язку із цими вимогами формується для використання в екскурсії супроводжуюча розповідь.

Віртуальні екскурсії дають можливість учням відвідувати реальні локації та навчальні симуляції, щоб випробувати різні типи уроків, тоді як Google-експедиції дозволяють молодшим школярам вирушати на спільні екскурсії, використовуючи технологію гарнітури для смартфонів, під управлінням програми для вчителів [2].

Наприклад, віртуальні екскурсії для молодших школярів у сільській місцевості дають можливість узяти участь у професійному навчанні, яке вони зазвичай не мали б можливості випробувати. Віртуальні екскурсії підходять для всіх дітей і різних форм навчання. Учні мають можливість побудувати маршрут за допомогою Google Maps, поставити штамп у віртуальному паспорті, перетнути віртуальні кордони та виконати інші можливі дії, щоб здійснити поїздку.

Віртуальні екскурсії – це форма роботи із використанням цифрових технологій, яка дозволяє молодшим школярам побачити красу рідної країни та світу зі своїх мобільних телефонів, планшетів та ноутбуків. Віртуальні тури є одним із найбільш доречних і актуальних способів виховання та розвитку учнів початкових класів. Саме віртуальний тур дозволяє дітям розширити свій кругозір, взяти участь у конкретних заходах і перенестися в будь-яку точку на карті. Для того, щоб віртуальні тури були ефективними, дуже важливо, щоб вони були правильно і грамотно організовані, приносили користь і задоволення.

За допомогою застосування сервісів Google особливості створення та впровадження досліджувала вчена О. Подліняєва. На її думку, процеси глобалізації та інформатизації суспільства зумовили потребу використовувати дистанційні системи освіти, в тому числі й віртуальних методів навчання, які є актуальними на всіх етапах освітнього процесу. Основою для підготовки віртуальної екскурсії є ключові принципи педагогіки: принцип взаємозв'язку навчання та виховання, послідовність, систематичність, доступність навчального матеріалу, наочність, емоційність, урахування вікових особливостей молодших школярів. Варто також враховувати і специфічні принципи: принцип ергономічності (надійність, комфорт, безпека, антропометричні, психофізіологічні, гігієнічні, естетичні, вимоги щодо оформлення та демонстрації віртуальних екскурсій, наприклад, розмір шрифту, яскравість, чіткість, технічне обладнання й ін.); принцип мультисенсорності (широкі можливості віртуальної екскурсії щодо її впливу на різні органи чуттів молодших школярів).

Створення віртуальної екскурсії – складний процес, вимагає творчих зусиль вчителя. Зазвичай організацією екскурсій займається вчитель, але дивлячись на рівень підготовки молодших школярів та наявності необхідних технічних засобів корисно до такої діяльності залучати й учнів. Під час організації екскурсій невеликими групами (3–6 осіб) потрібно заздалегідь розподілити обов'язки, щоб кожен знав, за яку саме діяльність він відповідає. Важливо враховувати уміння молодших школярів користуватися медіазасобами та інтернетом, адже інтернет і є основою для проведення віртуальних екскурсій.

За умов традиційного навчання вчитель може застосовувати інтерактивні екскурсії, тобто за допомогою проєктора, комп'ютера, ноутбуку, але в умовах нинішнього дистанційного навчання є можливість провести віртуальну екскурсію за допомогою підключення до інтернету [6].

Відповідно до змісту можна виокремити такі види віртуальних екскурсій:

- оглядові – поєднують елементи кількох екскурсій, об'єднаних спільною тематикою. Зазначений такий вид екскурсій варто використовувати на початку вивчення певної великої теми чи розділу;
- тематичні – екскурсії, що репрезентують окремі теми, доцільно їх застосовувати на етапі вивчення нової теми;
- біографічні – екскурсії, що пов'язані із певними історичними датами, біографією відомих людей тощо;
- підсумкова – окремий різновид віртуальних екскурсій, що може проводитися в кінці вивчення розділу, курсу, об'єднує декілька тем. Учителю доцільно запропонувати молодшим школярам самостійно віднайти інформацію та систематизувати матеріал для створення віртуальної екскурсії шляхом індивідуальної роботи або під час роботи у малих групах.

У педагогічній практиці види віртуальних екскурсій мають умовний характер. Найчастіше під час проведення одного екскурсійного уроку може бути використано два його види. Наприклад, віртуальну екскурсію може бути представлено як пам'ятки архітектури, а історичні персонажі, мають до неї безпосереднє відношення.

До основних методів активізації пізнавальних інтересів молодших школярів під час проведення віртуальної екскурсії є пошуковий метод, що передбачає активну участь у зборі потрібної інформації відповідної тематики екскурсії, вирішення проблемних питань, виконанні творчих завдань й ін. Важливим є підбиття підсумків наприкінці кожної віртуальної екскурсії, а також проводити аналіз проведеної діяльності. Молодші школярі можуть ставити одне одному запитання чи давати завдання, що стосуються узагальнення вивченої теми.

Віртуальні екскурсії можна проводити в різних режимах дистанційного навчання, залежно від його теми, мети та завдань:

– синхронний режим – дає можливість співпрацювати в режимі реального часу. Усі учасники мають підключитися одночасно та у заздалегідь визначений час. Для роботи у синхронному режимі можна використовувати платформи Zoom, Microsoft Teams, Google Meet та Skype.

– асинхронний режим – з'єднання може здійснюватися зручним способом для вчителя та молодших школярів. Для роботи в асинхронному режимі можна використовувати платформи Google Classroom, Moodle, Edmodo та Padlet [1].

Ми переконані, незважаючи на режим, в якому відбувається проведення віртуальної екскурсії, варто створити окремий сайт, де і надалі буде можливість розміщувати віртуальні екскурсії. У подальшому це зможе виключити проблему щодо низької швидкості інтернету та дасть можливість переглядати молодшим школярам екскурсії у будь-який зручний час за потреби.

Нині є багато безкоштовних платформ, де вчитель може створювати власні сайти для використання у педагогічній діяльності (за указаними інструкціями це можна зробити досить просто). До таких платформ можна віднести онлайн-конструктори для сайтів: «Webnode», «WIX», «HOSTiQ.ua». Вони мають зручний та нескладний інтерфейс, є можливість обрати потрібний дизайн, відповідне оформлення та структурування меню. Віднедавна значної популярності набувають також сервіси Google, що також відкривають можливості для моделювання власного сайту та його інформаційного наповнення.

До найпопулярніших систем із дистанційного навчання варто також виокремити Moodle, віртуальне навчальне середовище вебклас й ін. Кожна із платформ дає можливість виконувати різноманітні види роботи щодо створення власних навчальних курсів, віртуальних середовищ та екскурсій.

Під час обрання тематики віртуальної екскурсії є багато різних варіацій, ефективними будуть не лише віртуальні подорожі своєю країною, а різними куточками планети, пам'ятками архітектури та культури всього світу, екскурсії можуть бути до музеїв, мистецьких галерей, навіть до пожежної частини чи лікарні, планетарію чи фабрики. Віртуальні екскурсії мають на меті унаочнення матеріалу із теми, що вивчається, наприклад, космос, історія, виникнення життя на Землі тощо.

У контексті розвиваючих завдань під час використання віртуальної екскурсії простежується спрямованість на розвиток критичного мислення молодших школярів, формування спостережливості, регульованої активним явищем пізнавального інтересу. Крім цього, у рамках розвивальних завдань відбувається інтенсивне оволодіння навичками роботи з інформацією, її структуризацією, умінням оперувати нею у процесі освітньої діяльності.

Урок, побудований із використанням віртуальної екскурсії, дозволяє досягати прогнозованих результатів, які, у свою чергу підкріплюють пізнавальний інтерес учнів початкових класів. Серед таких запланованих результатів особливе місце посідають: предметні (набуття знань, формування умінь, оволодіння відповідною термінологією в рамках теми, що вивчається), особистісні (сформовані на екологічній культурі та свідомості); метапредметні (постановка завдань під керівництвом вчителя, формулювання висновків, постановка найпростіших гіпотез, уміння аргументувати, з'ясування причиново-наслідкових зв'язків) [3].

Варто також відзначити, що в рамках уроку із використанням віртуальної екскурсії відзначається ефективно вирішення корекційних завдань освітньої діяльності, що виявляються у забезпеченні освітнього процесу адаптивним демонстративним матеріалом, кольоровими та звуковими рішеннями, обумовленими задіяванням різноманітних органів чуттів молодших школярів.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Таким чином, застосування віртуальних екскурсій та вмілого методичного керівництва означеною роботою забезпечує розвиток у молодших школярів здатності сприймати, аналізувати та інтерпретувати почуте й побачене під час онлайн-подорожі. Тому застосування віртуальних екскурсій у професійній діяльності під час навчання учнів початкових класів дає можливість учителю повноцінно реалізовувати завдання навчальних предметів і формувати в молодших школярів пізнавальний інтерес.

Віртуальні екскурсії роблять процес навчання цікавішим та якісно ефективнішим. Перегляд фото- та відеоматеріалів пам'яток та експонатів, за умови грамотної організації та презентації вчителем, може стати ефективним способом навчання та розвитку дітей. Дослідження вказують: чим вища зацікавленість

учнів, тим охочіше вони сприймають інформацію. Тому використання невідомої, але цікавої інформації під час віртуальних екскурсій може мати значний вплив на навчання молодших школярів.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в науковому пошуку та методичному розробленні інноваційних способів активізації пізнавальної діяльності молодших школярів.

Список використаної літератури

1. Ващенко О., Паламар С., Романенко Л., Романенко К. Теоретичний аспект проблеми формування дослідницьких умінь молодших школярів засобом віртуальної екскурсії. *Молодь і ринок*. 2020. № 1 (180). С. 51–55.
2. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9. Т 1. С. 94–97.
3. Мирутенко Л. В. Аналіз надання освітніх послуг дистанційної форми навчання в Україні. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2014. № 2 (30). С. 112–118.
4. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах: посібник / Ю. М. Богачков та ін.; наук. ред. Ю. М. Богачков. Київ: Педагогічна думка, 2012. 160 с.
5. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. Міністерство освіти і науки України. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).
6. Подліняєва О. О. Віртуальна екскурсія у роботі вчителя. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ*: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Вінниця, 9–10 листопада 2016). Вінниця: ВНТУ, 2016. С. 402–415.
7. Подліняєва О. О. Особливості використання сучасних медіа в освіті: віртуальна екскурсія. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2016. № 4 (10). С. 100–104.
8. Романенко Л., Друць І. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до застосування віртуальної екскурсії в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали XXXV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Переяслав-Хмельницький, 27 квітня 2018 р.). Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 35. С. 314–318.

VIRTUAL TOURS AS A MEANS OF SHAPING THE COGNITIVE INTEREST OF PRIMARY STUDENTS

Pluhina Alyona

Doctor of Philosophy, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology of Primary Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The process of modernizing modern educational activity is oriented towards changes in the system of its purposes. Today, the formation and development of the primary students' personalities come to the fore. The teachers should sharpen students' need and ability to independently acquire knowledge, continuous learning and self-development because it is one of the strategic tasks of a modern Ukrainian school. Solving the problem is impossible without the formation of each student's stable learning motives, cognitive interest, and constant desire for knowledge, which will depend on their success in education.*

An excursion is a fairly common form of cognitive and educational work with primary students, various pedagogical purposes are achieved with its help. At primary school, excursions are used not only in lessons but also in extracurricular activities.

At the current stage of primary school reform, excursions must turn into regular general educational and developmental classes. This work is important not only during classroom activities but also during after-class activities, where excursions are also intended for the active recreation of schoolchildren after classes.

Methods. *Analysis of current literature, content analysis of basic concepts, generalization, and modelling.*

Purpose. *The article aims to substantiate the peculiarities of using virtual tours as a means of shaping the cognitive interests of primary students.*

Results. *An excursion is a form of educational process organization that provides an opportunity to conduct observations, and directly study various subjects, phenomena and processes in natural or artificially created conditions. Excursions have a significant cognitive and educational value, they specify, deepen and expand the knowledge of pupils. Students test their theoretical knowledge in practice and transform it into skills and abilities during excursions.*

The main didactic aim of excursions is to form new knowledge through direct observation of natural and social objects and phenomena, the involvement of primary students in research activities: analysis and comparison of the phenomena and objects' properties, their regularities to generalize information and learn about the surrounding world.

Excursions ensure the implementation of the didactic principle of connecting theory and practice. They are a fairly effective form of organizing educational activities and, in this sense, perform several important didactic functions: implementing the principle of visual learning; making it possible to increase the scientific quality of

education and strengthen its connection with life and practice; playing an important role in the pupils' professional orientation for further work activities and familiarizing them with the conditions and results of the work in various fields. Excursions provide an opportunity to combine methods and techniques of education and scientific research.

Excursions contribute to the formation and development of student's abilities and skills:

- navigate in the surrounding reality;
- observations, concluding, generalizations;
- communication skills, to interact orally;
- independently find information, and use it in theoretical and practical knowledge of the surrounding reality;
- joint and individual decision-making, etc.

There are certain features of excursions for primary students: the event should be not only interesting but also educational and safe; the teacher should think through the plan in advance and make it so that the students can follow the routine of the day and are not exposed to dangerous external influences.

Originality. The topic and content of the excursion are determined by the program requirements of the educational subject; their disclosure is carried out using informational messages, heuristic conversations, problem-solving, discussions, and project creation, according to the cognitive interests and capabilities of pupils.

Conclusion. Virtual excursions expand the horizons of primary students, develop observation, the ability to notice and appreciate small things, develop practical skills and the ability to navigate the universe. The educational value of excursions consists in observing the interconnectedness and interdependence of the world, which lays the foundations of the students' materialistic worldview, arouses interest and love for their native land, and develops teamwork skills.

Key words: Cognitive Interest, Excursions, Virtual Excursions, Primary Students.

References

1. Vashchenko, O., Palamar, S., Romanenko, L., & Romanenko, K. (2020). Teoretychnyi aspekt problemy formuvannia doslidnytskykh umin molodshykh shkoliariv zasobom virtualnoi ekskursii [Theoretical aspect of the problem of forming research skills of primary students through a virtual tour]. *Molod i rynek – Youth and the Market*, 1(180), 51–55 [in Ukrainian].
2. Kovalenko, O. V. (2019). Vykorystannia virtualnykh ekskursii yak suchasnykh form orhanizatsii navchalnoho protsesu [The use of virtual excursions as modern forms of organizing the educational process]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 9(1), 94–97 [in Ukrainian].
3. Myrutenko, L. V. (2014). Analiz nadannia osvitych posluh dystantsiinoi formy navchannia v Ukraini [Analysis of the provision of educational services of distance learning in Ukraine]. *Naukovi zapysky Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu zviazku – Scientific notes of the Ukrainian Research Institute of Communication*, 2(30), 112–118 [in Ukrainian].
4. Bogachkov, Y. M. (2012). *Orhanizatsiia seredovyshcha dystantsiinoho navchannia v serednikh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Organization of distance learning environment in secondary schools]* Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].
5. Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia v shkoli [Organization of distance learning at school]. (2020). *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> [in Ukrainian].
6. Podliniaieva, O. O. (2016) Virtualna ekskursiia u roboti vchytelia [Virtual excursion in the work of a teacher]. Proceedings from: *Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsia «Elektronni informatsiini resursy: stvorennia, vykorystannia, dostup» – International Scientific and Practical Internet Conference «Electronic Information Resources: Creation, Use, Access»*. (pp. 402–415). Vinnytsia: VNTU. [in Ukrainian].
7. Podliniaieva, O. O. (2016). Osoblyvosti vykorystannia suchasnykh media v osviti: virtualna ekskursiia [Features of the use of modern media in education: a virtual tour]. *Fizyko-matematychna osvita – Physical and mathematical education*, 4(10), 100–104 [in Ukrainian].
8. Romanenko, L., & Druts, I. (2018). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnykh uchyteliv do zastosuvannia virtualnoi ekskursii v intehrovanomu kursi «Ja doslidzhuu svit» [Pedagogical conditions for training future teachers to use a virtual tour in the integrated course «I Explore the World»]. *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku nauky i osvity v umovakh hlobalizatsii – Tendencies and prospects of development of science and education in the context of globalization: Proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference*. (Vols. 35), (pp. 314–318). Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 20.03.2023 р.